

Ideológia-politika

VILÁGNÉZETI NEVELÉSÜNK TERMÉSZETTUDOMÁNYOS ALAPJAI

Tankönyvkiadó, I-II. köt. 52,50 Ft

A két kötetes kiadvány segédkönyv akar lenni tanárok számára, az ifjúság világnézetit nevelésében. Anyagot, szempontokat, érveket akar tehát a nevelő kezébe adni, oly módon, hogy a sokféle anyag szerves egységet képezzen.

A valóságban a könyv többet nyújt ennél a didaktikai célnál is. A két kötet kilenc nagy tanulmánya rendkívül széles témakört ölel fel, s nemcsak a tanárok számára nyújthat hasznos segítséget, de haszonnal forgathatja mindenki, aki tájékozódni akar korunk természettudományos problémáiban, s aki igényt tart arra, hogy képet kapjon az egészről is, ne csak a részletekről.

A jelen beszámoló természetesen nem foglalkozhat a könyv tudományos szempontból való értékelésével, ez a természettudósok feladata. Ahhoz azonban, hogy a könyv mennyire éri el célját, a „humán” tudományok művelői is hozzá tudnak szólni, mert a könyv valóban azokat a kutatásokat foglalja össze, amelyek korunkban a legnagyobb érdeklődést váltják ki, s úgy foglalja össze, hogy minden művelt és művelődni vágyó ember megértheti, áttekintheti.

Vegyük sorra a könyv gazdag anyagát: Róka Gedeon a csillagászat legújabb eredményeivel foglalkozik, Feynes Imre a materializmus fizikai alapjait ismerteti, Kiszyly György az élet keletkezését tárgyalja, Kocsis Ferenc a célszerűség és alkalmazkodás problémakörét foglalja össze, Haraszty Árpád a növényvilág, — Tassándy-Kubacska András az állatvilág fejlődéstörténetét rajzolja meg, Ákos Károly az idegrendszer és az agy működését vázolja, Nemeskéri János az ember fejlődéstörténetéről szól, s végül Lukács József a vallásos világnézet visszaszorulásának folyamatairól számol be. Már a pusztá fel-sorolás is megmutatja, milyen hatalmas anyagról van szó. Ilyen szereteágazó problémáfelvetésben elkerülhetetlen, hogy „fedések” ne legyenek, s ugyanakkor hézagok ne maradjanak, mégis azt mondhatjuk, hogy a szerkesztés szinte maximá-

san oldotta meg feladatát, ha az egyes tanulmányok nem pontosan egyforma jellegűek, mindenesetre láncszemként kapcsolódnak egymásba. Így adnak igazi segítséget a tanárnak és az érdeklődőnek, mert színvonalas bevezetést és összefoglalást nyújtanak egyszerre.

Úgy érezzük ezért, hogy a sikeres megoldás kiegészítésre és folytatásra biztat. Ebből a két kötetből is több fontos tárgy hiányzik még, mindenekelőtt a matematika és a kémia. De legalább annyira szükséges lenne megszerkeszteni a könyv párfját, amely a modern társadalomtudományok eredményeit foglalná össze, s modern szemléletű, egységes, marxista képet adna a szociológia, a közgazdaságtan, a pszichológia stb. problémáiról és eredményeiről. Lukács József zárótanulmánya, amely a vallás „nagy visszavonulásával” foglalkozik, már amúgysem maradhat meg a szorosan vett természettudományok területén, meg kellett rajzolni az egyház társadalmi szerepét is, azt is, hogyan gátolta az egyház a tudományok fejlődését.

Amikor tehát örömmel üdvözljük a „Világnézetit nevelésünk természettudományos alapjai”-t, azt reméljük, hogy e kitűnő kiadvány csak kezdet, amelynek a megtalált jó módszer alapján hasonló színvonalas folytatása lesz.

Vitányi Iván

Szépírodalom

Szini Gyula

RÓZSASZÍNŰ HÓ

Magvető, 346 old. 23 Ft (Ajánlott)

Szini Gyula Ady Endre szerint „Olyat ütött a magyar anekdota-novellára és irodalomra, amelyet műfaj-ortodoxia nem kapott. Kioktatván, fölbátorítván a rímelő és kurtasorú magyar lírikusokat, írta az ő saját líráját, amelyet most kénytelen elbeszéléseknek lebecsülni.” — Móricz Zsigmond ezt írta róla: „Nálam 3 évvel volt öregebb, de egy évtizeddel hamarabb érte el az első sikert, a legnagyobb sikert: az íróársak tisztelését.” — Kosztolányi Dezső pedig így méltatta: „Szini Gyula volt a mind többet akaró vágyunknak egyik legelső hangzóatája az új magyar irodalom utásza, ki a távolságokat áthidalta vágyával, és kisebb-nagyobb tanul-

mányaiban közelebb hozta hozzánk a latin eszményt, a germán szellem által lezárt irodalmunknak új tájakat mutatott... Amint Szinyei Merse Pál Majális-a a naturalizmus korszaka után új lehetőséget mutat egy csomó piktornak, Szini Gyula is új színeket ad a magyar tollaknak, a színei felszabadító hatásúak.” E sorok maguk is bizonyítják, mit jelentett Szini Gyula a modern magyar irodalomnak.

Szini Gyula a forradalmat jelentő szecesszióknak volt első hírnöke irodalmunkban. Annak a szecesszióknak, amelynek forradalmát Ady és a Nyugat is magáénak vallotta. Szini is a szecesszióban indult, anélkül azonban, hogy belőle továbblépett volna. A szociális problémák iránt egyre érzékenyebb lett ugyan, de az író mégis inkább az újra feltámadt biedermeier erőltet hangulatát idézte. Őt is besorolta az utókor a „ködlovagok” közé, Krúdy, Cholnoky Viktor, Csáth Géza stb. mellé, akik úgy élnek a köztudatban, mint akiknek alakja ködben és gőzben kóvályog. Ennek oka a nemzedéki együvértartozáson kívül abban leli magyarázatát, hogy ő is megpróbálkozott misztikus témákkal, időnként ő is túltette magát az értelem ellenőrzésén, noha valójában mindig racionális elme maradt. Kis emberek szürkeségbe vesző problémáinak, apró, tragédiás eseteinek, pocsekká lett idilljeinek, elvesző illúzióinak lett az írója, azoké a kispolgároké, akik csak ritkán mernek nagyra nézni, hogy mindjárt vissza is zuhanjanak a nyers valóságba. Reménytelenül szerelmes szegények, a faluvégre kiteszített eslesek, éhező vándorszínészek, nélkülöző írók, a könyv és a pénz megszállott mániákusai, rémeket látó gyerekek, bábsütő és fuvarozó, s az életnek még oly sok-sok figurája éppúgy a tolla alá kíváncsítottak, mint Napóleon, Jókai, vagy a nőmozgalom nagy asszonyai, akiknek egész kis tanulmánykötetet szentelt az emancipáció emelkedett nézőpontjáról.

Bátor hangon indította az új magyar novellát, hangja azonban később egyre szürkült s írói ereje sem bírt lépést tartani az általa támasztott követelményekkel. Sokat írt, az intim impresszionizmussal éppúgy meglehető elbeszéléseiben, mint az álom és a valóság, romantikus és realista elemekkel vegyítve. Sohasem tudott annyit írni és megjelentetni, hogy anyagiilag független legyen.

Vargha Kálmán tartalmas és tárgyilagos bevezetője csak a szépíró Szini Gyulát méltatja, pedig sokat tett Szini a könyvpropaganda érdekében is. A *könyv* címen folyóiratot indított, abban körkérdéssel fordult az írókhoz, választ kérve többek közt arra is, miért kelendőbbek nálunk a külföldi könyvek, még ha rosszabbak is, mint a hazaiak. Sok okos vá-

lasz született, de a helyzetet nem sem változtatott. A nélkülözések felőrölték Szini Gyula életét, amelynek végül is öngyilkossággal vetett véget. Az utókor három ízben próbálta kegyeletét leróni iránta: 1933-ban a Magyar Bibliophil Társaság nyomtatta ki a gyomai Kner-nyomdában Válogatott elbeszélései-t. Az 1940-es években is megjelent egy kötete s most a Magvető könyvkiadó hívja fel irodalomtörténeti jelentőségére a figyelmet. Akik szeretik a líra halk szavát a prózában s keresik egy letűnt világ hangulatát, azok sok örömet találnak a Rózsaszínű hó elbeszéléseiben.

Szija Rezső

Darvas József

RÉSZEG ESŐ

Szépírodalmi, 388 old. 22,50 Ft (Törzsanyag)

Történelmünk utolsó húsz évének fordulópontjai, az útkeresések küzdelmes időszakai elevenednek meg Darvas József regényében. Szenvedélyes, kíméletlen, nemzeti önvizsgálat és egyéni szembenézés, személyes felelősségtudat forróítja át a regény mondanivalóját. Önvalómas könyv is tehát, őszinte és kímzó vallomás a szocialista ember válságokban próbára tett hitéről, a népből kiemelkedő vezető vívódásairól. A Részeg eső népünk fejlődésének alapkérdéseiről kényszerít gondolkodásra, válaszadásra. A jelen képei zaklatottan keverednek a Horthy-korszak emlékeivel, az események visszavisszatérően érintik 1944/1945 és 1956 időszakát. Darvas a szereplőket minduntalan korábbi álláspontjukkal szembeesíti, okokat kutat, jelenségeket elemez, s ami az összetett munka nyomán az olvasó elé tárul, az olyanféle társadalmi fejlődésrajz, mint amelyet e regénnyel sok vonásban rokon Város az ingoványon című könyvéből megismerhetett.

A népes szereplőgárdában központi szerepet kap az első személyű hős, Szóláth Béla filmrendező. Cselekedetei, vívódásai mégis alárendeltjei maradnak a többi szereplőének, a hozzájuk való kapcsolódásban vagy a tőlük való szakadásban, tetteik megítélésében kapnak értelmet Szóláth Béla töprengései. Baráti körének sorában az elmúlt évtizedek krónikája testesedik meg. Mindjárt hozzátehetjük, hogy nem lezárt krónika ez, a könyv hosszabbra tervezett ciklus első része. Darvas súlyos történelmi és társadalmi kérdéseket záporoztat ebben a részben, a megoldások legtöbbször nyitva maradnak, a lezárások még hiányoznak. Legfeljebb a végkifejlés irányait érzékelhetjük. A fellevelet, sok oldalról újra és újra tágitott kérdések közelmúltunk elevenbeugró problé-